

معرفی کلی حوزه دریایی کابل

رودخانه‌ی کابل از دره‌ی اونی کوه پغمان سرچشمه گرفته در ابتدا، وادی میدان را آبیاری نموده و بعداً مسیر خود را تغییر داده به تنگی لندر رسیده و وارد گل‌باغ شده و از ناحیه چهاردهی وارد شهر کابل می‌شود. در ناحیه گذرگاه با رودخانه پغمان و در قسمت شینه با رودخانه لوگر یکجا شده و بعد در قسمت سروبی با رود پنجشیر ملحق گردیده و از درونته عبور و به طرف وادی جلال آباد جریان می‌یابد. البته در این ساحه، رود کتر هم با آن یکجا شده و از طریق استیشن هایدرولوژیکی دکه داخل پاکستان شده و در نهایت به دریای سند می‌ریزد و طول رودخانه کابل 700 کیلومتر است که 460 کیلومتر آن در خاک افغانستان جریان دارد.

حوزه‌ی آبریز کابل دومین حوزه‌ی آبی کشور از نگاه ظرفیت سالانه‌ی آبی است که مساحت مجموعی آن 91849 کیلو متر مربع می‌باشد که مساحت آن در داخل افغانستان 53832 کیلو متر مربع و قسمت جنوبی آن شامل حوزه‌ی شمل، خرم و گومل که به طور مستقیم بدون یکجا شدن به رودخانه‌ی کابل به حوزه‌ی آبریز اندوس می‌ریزد، مساحت آن‌ها 23076 کیلومتر مربع است و آن قسمت رودخانه‌ی کتر که خارج از خاک افغانستان است در منطقه‌ی چترال مساحت آن 14941 کیلو متر مربع می‌باشد. بنأ مساحت حوزه‌ی آبریز کابل به داخل خاک افغانستان حدود 76908 کیلومتر می‌باشد.

با توجه به مطالعات و تحقیقات توپوگرافی، قسمت بالایی حوزه‌ی آبریز کابل شامل سلسله کوه‌های مرتفع هندوکش است که از سطح بحر 7500 متر ارتفاع دارد. قسمت پایینی حوزه‌ی آبریز کابل 300 متر از سطح بحر ارتفاع دارد که شامل ساحات هموار ولایت ننگرهار می‌باشد. باید متذکر شد که میزان بارندگی در حوزه‌ی آبریز کابل به طور مستقیم با افزایش ارتفاع افزایش می‌یابد. اکثراً منابع آبی این حوزه‌ی آبریز از ارتفاعات بالای آن ناشی از ذوب شدن پوشش‌های برفی و یخچالی سرچشمه گرفته و بعد از عبور از دره‌های سرسبز و شاداب به رودخانه‌های مربوطه این حوزه‌ی آبریز یکجا می‌گردد.

حوزه‌ی آبریز کابل دارای (12) حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی است که قرار زیر از آن‌ها نامبرده می‌شود:

1. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی پنجشیر بالایی (بازارک)

2. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی پنجشیر پایینی (محمودراقی ولایت کاپیسا)

3. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی غوربند (چاریکار)

4. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی کابل وسطی (کابل)

5. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی میدان (میدان وردک)

6. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی لوگر (پل علم)

7. حوزه‌ی فرعی رودخانه‌ی لغمان (مهترلام)

8. حوزه فرعی رودخانه‌ی کابل پایینی (ننگرهار)

9. حوزه فرعی رودخانه‌ی کنر (اسعد آباد)

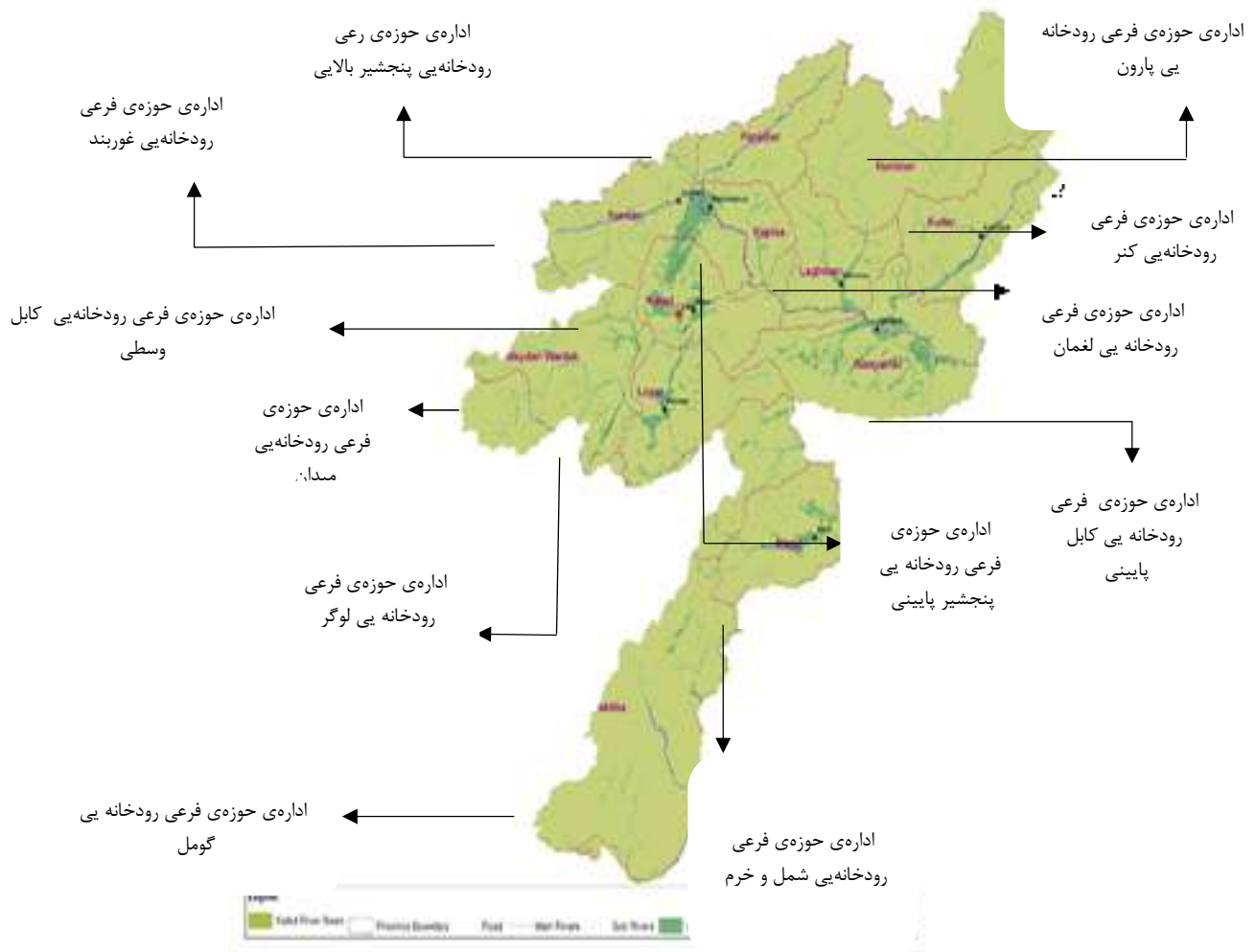
10. حوزه فرعی رودخانه‌ی پارون (نورستان)

11. حوزه فرعی رودخانه‌ی شمل و خرم (خوست)

12. حوزه فرعی رودخانه‌ی گومل (پکتیکا)

جهت وضاحت بیشتر موضوع، ادارات حوزه فرعی رودخانه‌ی مربوطه حوزه آبریز کابل در نقشه‌ی (1) نشان داده شده است.

نقشه‌ی (1) حوزه‌های فرعی رودخانه‌ی مربوطه ریاست عمومی حوزه آبریز کابل

ظرفیت آبی متوسط سالانه‌ی آب سطحی حوزه‌ی آبریز کابل 17.1 میلیارد متر مکعب است که 34.73 فیصد آب مجموع سالانه‌ی کشور را تشکیل داده که در حال حاضر از جمله ظرفیت آبی قابل دسترس، حدود 5.3 میلیارد متر مکعب آن استفاده شده و متباقی از دسترس خارج می‌گردد.

قرار راپور اداره احصایه‌ی مرکزی کشور، جمعیت این حوزه‌ی آبریز در سال 1394 هجری شمسی مطابق 2015 میلادی حدود 12.115 میلیون نفر بوده، البته در سال 2040 میلادی به 20.369 میلیون نفر افزایش خواهد یافت واحد سرانه‌ی این حوزه‌ی آبریز نظر به آب قابل دسترس 1412 متر مکعب در سال 1394 خورشیدی محاسبه شده است؛ اما نظر به استفاده فعلی آب طبق جمعیت فعلی آن در سال 1394 خورشیدی که حدود 12.115 میلیون نفر تخمین شده است، واحد سرانه‌ی آن حدود 438 متر مکعب برای فی نفر در سال می‌باشد.

ساختار ادارات و نهادهای مدیریت جامع منابع آبی

هدف مدیریت جامع منابع آبی در این حوزه‌ی آبریز عبارت از مشارکت دادن تمام جولنب ذیدخل در مدیریت منابع آبی از طریق تطبیق پروسه‌ی مدیریت همه جانبه‌ی منابع آب (IWRM) به منظور سهم گیری آن‌ها در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم گیری‌ها جهت استفاده‌ی بهتر از منابع آبی در این حوزه‌ی آبریز می‌باشد. ازین سبب با توجه به موثریت پروسه‌ی مدیریت همه جانبه‌ی منابع آب، این پروسه با در نظر داشت تجربه‌های جهانی که از فواید بسیار مهم برخوردار می‌باشد، جهت برنامه ریزی توسعه‌ی منابع آبی طبق سیاست و قانون آب کشور در این حوزه‌ی آبریز انتخاب گردیده که اکنون در معرض تطبیق و اجرا قرار دارد.

یکی از خوبی‌های IWRM این است که پلان‌گذاری توسعه‌ی منابع آبی و مدیریت آن در حوزه‌ی مذکور به اساس مرزهای طبیعی رودخانه‌ها از طریق روش حوزه‌ی آبریز صورت می‌گیرد؛ نه به اساس مرزهای سیاسی و اداری. ازین سبب این شیوه یک سیستم جامع نگر است که توسعه‌ی مدیریت منابع آبی به منظور رفع نیازمندی‌های بالا آب و پایین آب را در حوزه‌ی آبریز در نظر گرفته که حکومت‌داری خوب به منظور تامین عدالت اجتماعی در امور آب محور اساسی آن می‌باشد.

به همین سبب ساختار تشکیلاتی ادارات و نهادهای مدیریت جامع منابع آبی در این حوزه‌ی آبریز به اساس شیوه‌ی حوزه‌ی آبریز که متشکل از بخش دولتی و مردمی و سایر جوانب ذیدخل است که قرار زیر به آن‌ها اشاره می‌شود:

1. اداره‌ی عمومی حوزه‌ی آبریز - کابل

بر اساس ماده‌ی دوازدهم قانون آب کشور تشکیل شده و مرکز آن شهر کابل می‌باشد. البته این ریاست عمومی از جمله نهاد اجرایی‌وی وزارت انرژی و آب است که تطبیق مدیریت جامع منابع آبی را در این حوزه‌ی آبی به دوش دارد.

2. ادارات حوزه‌های فرعی

این حوزه‌ی آبریز متشکل از 12 حوزه‌ی فرعی رودخانه‌یی است که بر اساس فقره‌ی دهم ماده‌ی دهم قانون آب ایجاد گردیده است.

3. بورد مشورتی

بر اساس ماده‌ی دهم قانون آب، به منظور ارایه‌ی مشوره در طرح پالیسی‌ها و استراتژی‌های مدیریت حوزه‌ی آبریز، انسجام و هماهنگی بین جوانب ذیدخل و جلوگیری از تداخل وظیفوی در نظر گرفته شده است.

4. شورای حوزه‌ی آبریز کابل

البته طبق فقره‌ی ماده‌ی 13 قانون آب، وزارت انرژی و آب شوراهای حوزه‌های آبریز و شوراهای حوزه‌های فرعی رودخانه‌یی را که متشکل از نمایندگان استفاده‌کنندگان آب، سازمان‌های اجتماعی، ادارات ذیربط مرکزی، محلی و سایر جوانب ذیدخل در حوزه‌های آبریز می‌باشد، تاسیس می‌نماید.

5. انجمن‌های استفاده‌کنندگان آب

به منظور مشارکت در امور مدیریت منابع آبی؛ چون انجام امور حفظ و مراقبت و بهره‌برداری از تاسیسات منابع آبی، توزیع عادلانه‌ی آب بین استفاده‌کنندگان آب و رسیدگی به حل و فصل منازعات آبی طبق فقره‌ی یکم ماده‌ی 18 قانون آب تشکیل می‌گردد.

6. انجمن‌های آبیاری

جهت امور حفظ و مراقبت و بهره‌برداری، توزیع عادلانه و رسیدگی به حل اختلافات طبق فقره‌ی پنجم ماده‌ی 11 قانون آب در شبکه‌های آبیاری تشکیل می‌شود.

هدف از تاسیس شوراهای حوزه‌ی آبریز

- توسعه‌ی روش مشارکتی همه‌ی جوانب ذیدخل و تقویت هماهنگی میان آنها در مدیریت جامع منابع آبی.
- مشارکت دادن همه‌ی جوانب ذیدخل در مدیریت جامع منابع آبی جهت حکومتداری خوب در امور آب.
- تعیین سهمیه‌بندی آب و نظارت از تامین حقاچه‌ها جهت رفع اختلافات در رابطه به توزیع عادلانه‌ی آب.
- در کلیت توسعه و مدیریت پایدار منابع آبی در حوزه‌های آبریز هدف کلی آن‌ها را تشکیل می‌دهد.